

SZTUKA MODLITWY

ŻYCIE DUCHOWE
W PRAKTYCE

Praca zbiorowa pod redakcją
JÓZEFA AUGUSTYNA SJ

Wydawnictwo WAM
Księża Jezuici
Kraków 2015

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	5
WPROWADZENIE	9

I. OTWARTOŚĆ NA BOGA

Stanisław Grygiel	
MEDYTACJE O ŻYCIU DUCHOWYM	17
W dialogu obecności	17
Droga do życia duchowego	19
Kim jest mistrz?	22
W przestrzeni kontemplacji	24
Od filozofii do modlitwy	25
Przeciw „duchowej” idylli	27
Zdzisław J. Kijas OFMConv	
ŻYCIE DUCHOWE I SZCZĘŚCIE	31
Duchowość a ludzki sukces	31
Duchowość nie jest towarem na sprzedaż	33
Duchowa głębia, a nie ilość doświadczeń	34
Bóg ostatecznym źródłem radości	36
Ks. Roman E. Rogowski	
BYĆ W DRODZE. SZKIC DO TEOLOGII DROGI	39
Wędrówka po wielkiej pustyni	39
Zawsze trzeba być w drodze	40
Nasza Ojczyzna jest w niebie	41
Moje życie pielgrzymą	42
Bogusław Steczek SJ	
CZY CZŁOWIEK MOŻE OTWORZYĆ SIĘ NA BOGA?	49
Człowiek jako osoba	49
Relacja Bosko-ludzka	51
Spotkanie z Bogiem w Jezusie Chrystusie	53
Jacek Salij OP	
DLACZEGO ZAMYKAMY SIĘ NA BOGA?	57
Rozpoznać w Panu Bogu Najbliższego	57

Przewyciężyć fałszywe wyobrażenia o Bogu	58
Bóg społeczeństwa zsekularyzowanego	60
Krzywda i cierpienie	62
Dostrzec obecność Boga i usłyszeć Jego głos	64
Dariusz Piórkowski SJ	
NA TROPIE UKRYTEGO BOGA	67
Meandry bezradności	67
Bóg bliski, Bóg daleki	69
Oblicza dobra	73
Ks. Stanisław Hareźga	
UFNE POSŁUSZEŃSTWO BOGU	75
Posłuszeństwo i zaufanie	75
Zgoda na własne życie	77
Zaufanie między przełożonym a podwładnym	77
Stanisław Łucarz SJ	
ISTOTA MODLITWY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ	81
„Tracenie” czasu dla Boga	81
Przejście ze śmierci do życia	82
Jak się modlić?	83

II. PÓJŚĆ ZA JEZUSEM

Leon Nieścior OMI	
<i>SEQUELA CHRISTI</i> ZAPISANA MILCZENIEM	87
Nauka Ojców Pustyni	87
Posłuszeństwo i osobisty wybór	88
Miłość i miłosierdzie	89
Cnota pokory	90
Podążać za wolą Bożą	91
Józef Augustyn SJ	
INTYMNE RELACJE Z JEZUSEM	93
Rodzinne spotkania Jezusa Zmartwychwstałego z uczniami	93
Zmartwychwstały objawia się uczniom i przyjaciółom	94
Intymność dotyka tego, co w nas najgłębsze	94
Odsłaniać przed Jezusem wszystkie rany	95
Jezus nigdy nas nie sądzi	96
Nasze rany miejscem spotkania z Jezusem	97

Tomasz Kot SJ	
NAZWAŁEM WAS PRZYJACIÓŁMI	99
Kim są przyjaciele Jezusa?	99
Język przyjaźni	100
Stopnie bliskości	102
Ks. Alfons J. Skowronek	
JEZUS – MAŻ MODLITWY	105
Modlić się bezustannie	105
Modlitwa Jezusa	106
Modlitwa Jezusa za siebie	108
Modlitwa Jezusa za uczniów	109
Modlitwa Jezusa za trwających na drodze do wiary	110
Umacniająca wiarę rozmowa	111
Marie-Dominique Philippe OP	
ŻYCIE W DUCHU RAD EWANGELICZNYCH UBÓSTWA, CZYSTOŚCI I POSŁUSZEŃSTWA	113
Duch ubóstwa	113
Duch czystości	114
Duch posłuszeństwa	115
Chrześcijańska świętość życia	117
Ks. Krzysztof Grzywocz	
EWANGELICZNE UBÓSTWO	121
Ucieczka od posiadania	121
Ubóstwo Chrystusa	123
Ubóstwo uczniów	125
Jacques Guillet SJ	
CZYSTOŚĆ JEZUSA CHRYSTUSA	129

III. EUCHARYSTIA

Dariusz Kowalczyk SJ	
OD PASCHY DO EUCHARYSTII	143
Co to jest Pascha?	143
Paschalna tajemnica Wieczernika	144
<i>Berakoth</i> a Eucharystia	147
Świadectwo wiary w rodzinie	148

Ks. Mariusz Rosik	
CIAŁO ZA NAS WYDANE	149
Przy stole grzeszników	149
Cztery opisy ustanowienia Eucharystii	150
Pascha Żydów	151
Pascha Jezusa	152
Zmiany w rytuale Paschy	153
To czyście na moją pamiątkę	154
Rozmnożenie chleba i Eucharystia	155
Pokarm nieśmiertelności	156
Zdzisław J. Kijas OFMConv	
MISTYCZNE CIAŁO CHRYSYTA	159
Kościół jako Ciało Chrystusa	160
Jedność Kościoła	161
Ożywieni jednym Duchem	162
Eucharystia budująca Kościół	164
Ks. Stanisław Hareźga	
ADORACJA NAJŚWIĘTSZEGO SAKRAMENTU	167
Uznanie absolutnego prymatu Boga	167
Obcowanie z darem Bożej obecności	168
Wchodzenie w paschalny styl życia	170
Józef Augustyn SJ	
PRZEKAŻCIE SOBIE ZNAK POKOJU	173
Zaproszenie do pojednania z Bogiem i bliźnimi	173
Stanąć w prawdzie o sobie	174
Dar przebaczenia	175
Piotr Słabek	
EUCHARYSTIA I RODZINA	177
Pamięć o Bogu i uzdrowienie wewnętrzne	177
Patrzyć oczyma Boga	179
Ofiarować siebie drugiemu	181
Przemieniać własne życie	181
Wspólnie się modlić	182
Ks. Romuald Jaworski	
KRYZYS UCZESTNICTWA W NIEDZIELNEJ MSZY	185
Niedzielną Eucharystią w Szwajcarii i w Polsce	185

Aktualne tendencje zmian w cywilizacji zachodniej	186
Eucharystia odpowiedzią na kryzys zachodniego społeczeństwa	189
Kilka uwag pastoralnych	192

IV. NAWRÓCENIE I SPOWIEDŹ

Paweł Góralczyk SAC	
KU WOLNOŚCI WYSWOBODZIŁ NAS CHRYSYTUS	197
Wyzwolenie z niewoli grzechu	197
Wyzwolenie do solidarności zbawczej i miłości	198
Wyzwolenie od lęku i bezsensu	200
Ks. Alfons J. Skowronek	
<i>MYSTERIUM INIQUITATIS</i>	203
Tajemnica ludzkiej winy	204
Łaska skruchy i żalu	205
Poczucie grzechu ciężkiego	207
Ludmiła Grygiel	
MIŁOSIERNY BÓG I GRZESZNY CZŁOWIEK	211
Miłosierny Pan historii	212
„Śmiertelny smutek” Boga	213
„Religijny smutek” człowieka	215
Duszpasterstwo miłosierdzia	217
Stanisław Biel SJ	
ŚCIEŻKAMI PRZEBACZENIA	221
Przebaczenie: długi i trudny proces	221
Przebaczając, naśladujemy Boga	222
Uzdrowienie relacji z Bogiem i bliźnimi	224
Przebaczyc sobie	225
Stanisław Morgalla SJ	
UZDROWIENIE INTEGRALNE	227
Nie wiecie, o co prosicie!	227
Spraw, abym przejrzał!	229
Nie grzesz już więcej...	230
Czy możecie pić kielich, który Ja mam pić?	232
Mądrość krzyża	233
Marek Błaza SJ	
ZMAGANIA Z TYMI SAMYMI GRZECHAMI	235
Żal za grzechy i postanowienie poprawy	235

Lęk przed spotkaniem z kapłanem	237
Ludzkie choroby i Boski Lekarz	237
Anselm Grün OSB	
PRZEBACZ SAMEMU SOBIE	241
Pojednanie z samym sobą	241
Pojednanie z bliźnim	247
Mateusz R. Hinc OFMCap	
CO DZIEJE SIĘ W SAKRAMENCIE POJEDNANIA. OKIEM PSYCHOLOGA	255
Nie koncentrować się na sobie	255
Wziąć odpowiedzialność za popełniony grzech	256
Pytanie o motywacje	257
Ufność zamiast lęku	258
Szczerość wyznania grzechów	259
Trudności w opisywaniu swoich przeżyć i emocji	260
Duchowy trud w przeżywaniu sakramentu pojednania	262
Ks. Alfons J. Skowronek	
RACHUNEK SUMIENIA Z SZACUNKU DO ŻYCIA	263
Życie z Bogiem, bliźnim i samym sobą	263
Życie jako dar Boży	264
Miłość bliźniego	264
Troska o życie duchowe i postawa wobec śmierci	265
Bóg jako źródło, centrum i kres ludzkiego życia	266

V. MIŁOŚĆ BLIŹNIEGO I WSPÓLNOTA

Dariusz Kowalczyk SJ	
O EWANGELICZNEJ MIŁOŚCI BLIŹNIEGO	271
Zniewoleni moralizmem!	272
Kochać nie znaczy lubić?	273
Pokusa kochania ludzkości	274
Bóg wymaga tego, co sam daje	276
Miłość bliźniego a miłość Boga	278
Stanisław Grygiel	
TYLKO BLIŹNI WCHODZĄ DO KRÓLESTWA NIEBIESKIEGO	281
A faryzeusz mimo idzie zadumany...	281
Czuwające miłosierdzie Samarytanina	285
Czynić się bliźnim innego człowieka	289

Jerzy Seremak SJ	
WSZYSTKO MIELI WSPÓLNE	293
Życie pierwotnej wspólnoty	293
Prawo własności	295
Podzielić się sercem i duszą	298
Małgorzata Borkowska OSB	
PRZYJAŻNIE ŚWIĘTYCH	301
Bazyli Wielki i Grzegorz z Nazjanzu	302
Bonifacy i Lioba	303
Teresa z Ávili i Juana Suarez	305
Tomasz More i Erazm z Rotterdamu	306
Jacek Salij OP	
MODLITWA WSPÓLNA	309
Modlitwa prywatna	309
Na początku była wspólna modlitwa	310
Modlitwa osób, nie kolektywy	312
Marek Błaza SJ	
RADOŚĆ I POKÓJ W LITURGII	315
Raduj się, Kościele święty, Matko nasza	315
O pokój z wysokości do Pana módlmy się	317
Józef Augustyn SJ	
WEDŁUG SKINIENIA BOŻEGO. O BRATERSKIM UPOMNIENIU	321
Postawa wiary i pokory	321
Motywy napominania	323
Rozżalony Franz Kafka	324
Rodzaje napomnienia	325

VI. MODLITWA I ŻYCIE

Anselm Grün OSB	
MODLITWA	331
Trudności na modlitwie	331
Modlitwa jako spotkanie	333
Modlitwa za innych	336
Adoracja	339
Jakub Kołacz SJ	
MODLITWA PEŁNA UFNOŚCI	343
Przypowieść o gwałtownej burzy	343

Modlitwa uciszająca nawałnicę	344
Koronka do Bożego Miłosierdzia	345
Ufność góry przenosi	346
Ks. Stanisław Hareźga	
ETAPY LEKTURY BIBLI	349
Zrozumienie tekstu	349
Usłyszenie zbawczego słowa	350
Odpowiedź modlitwy	351
Posłuszeństwo słowu życia	352
Marek Błaza SJ	
MODLITWA JEZUSOWA	355
W górę umysłu i serca	355
Serce zwrócone ku Jezusowi	357
Modlitwa Jezusowa modlitwą Kościoła	358
Jacek Poznański SJ	
MODLITWA, KTÓRA UCZY SŁUŻYĆ	361
Przyłgnięcie do Imienia Jezus	361
Działanie jako promieniowanie	363
Kryterium modlitwy	363
Słuchanie jako wymiar służby	364
Połączyć modlitwę i działanie	365
Stanisław Morgalla SJ	
TRUDNA PROSTOTA	367
Ćwicząc klęknięcie	368
Wystarczy być przed Bogiem	369
Oswajanie Boga	370
Twarzą w twarz	371
Jak zaufać i oddać się w Jego ręce?	372
Lucyna Słup	
MODLITWA LUDZI ZABIEGANYCH	375
Zaprosić Jezusa	376
Żyć słowem Bożym	378
Uprościć życie	379
Stanisław Łucarz SJ	
ROZPROSZENIA NA MODLITWIE	383
Geneza i natura rozproczeń	383
Chcemy i nie chcemy stanąć w prawdzie	385

Umieć powiedzieć sobie „nie”	386
Powierzyć się Bożej Miłości	387
Karol van Oost OSB	
MODLITWA NA NIEUDANE I TRUDNE DNI	389
Kiedy się okazuje, że nie mam racji!	389
Kiedy mam dość swego otoczenia!	390
Kiedy wiara we mnie się załamuje	390
Kiedy starość usadowi się w moim życiu	391
VII. UCZUCIA I ROZEZNAWANIE DUCHOWE	
Tadeusz Kotlewski SJ	
UCZUCIA W ROZEZNAWANIU DUCHOWYM	395
Autentyzm na modlitwie	395
Boża pedagogia	397
Droga poznawania siebie	398
Ważny element egzystencji	399
Uporządkowanie uczuć	401
Zbigniew Kubacki SJ	
SMUTKI I RADOŚCI JEZUSA	403
Smutki Jezusa	403
Radości Jezusa	406
Ojciec	409
Jerzy Seremak SJ	
BŁOGOSŁAWIENI SMUTNI	413
Deklaracja o szczęśliwym życiu	413
„Smucący się” w Starym Testamencie	413
„Smucący się” w Nowym Testamencie	415
„Pocieszeni” w Starym Testamencie	416
„Pocieszeni” w Nowym Testamencie	419
Szczęśliwi smutni?	420
Zdzisław J. Kijas OFMConv	
NOC CIEMNA – CHOROBA CZY ŁASKA	421
Szukanie Boga	422
Pragnienie bliskości Boga	424
Bóg, który oczyszcza duszę	426
Łaska, która wiele wymaga	427
Jak postępować w czasie nocy ciemnej	428

Manuel Ruiz Jurado SJ	
DUCHOWE ZŁUDZENIA	431
Natura złudzeń duchowych	431
Źródła złudzeń	432
Wnioski dla rozeznawania	433
Środki zaradcze	434
Leon Nieścior OMI	
NADZWYCZAJNE WIZJE U OJCÓW PUSTYNI	437
Wymóg dyskrecji	437
Widzą prostaczkowie	438
Potrzeba wytrwałego rozeznania	438
Wizje chrześcijańskie i pogańskie	438
Po owocach poznajemy	439
Wskazać na Boże wybranie	439
Dziecko pokazuje drogę	440
Utwierdzić w skromności	441
Anioł kusi w widzeniu	441
Rozproszyć teologiczne wątpliwości	442
Aby dobro nie poszło w niepamięć	442
Prorocze rozeznanie	443
Powstrzymać się przed osądzaniem	443
Zweryfikować wyobrażenie sądu Bożego	444
Ks. Romuald Jaworski	
PSYCHOLOGICZNE MECHANIZMY	
NADZWYCZAJNYCH PRZEŻYĆ RELIGIJNYCH	445
Specyfika nadzwyczajnych przeżyć religijnych i ich zróżnicowanie	445
Geneza i funkcja niezwykłych przeżyć religijnych	447
Kryteria odróżniania przeżyć religijnych od stanów patologicznych	448
Marek Blaza SJ	
O SZUKANIU DIABŁA WE WSZYSTKICH RZECZACH	453
Spekulacje na temat natury i działania diabła	453
Chrześcijaństwo religią dualistyczną?	455
Szatan w kontekście dzieła zbawienia	457
Skutki przeceniania aktywności diabła	459
VIII. WALKA DUCHOWA	
Tomasz Kot SJ	
KUSZENIE CZY PRÓBA WIARY?	463
Gdy Bóg wydaje się obojętny albo zbyt surowy	464

Gdy wierność Bogu zdaje się absurdalna	464
Gdy wydaje się, że Bóg może kusić	466
Pokonać rozpacz	467
Stanisław Łucarz SJ	
ACEDIA I BŁOGOSŁAWIEŃSTWO	
ATAKOWANYCH PRZEZ ZŁO ŚWIATA	469
Termin „acedia”	470
Natura acedii	470
Spojrzenie na świat	473
Środki zaradcze	474
Tomasz Kot SJ	
O ZMĘCZENIU, KTÓRE CHRONI CZŁOWIECZEŃSTWO	479
Daj Mi pić	480
Przyjdźcie do Mnie wszyscy	482
Ks. Józef Naumowicz	
DRABINA ZMAGAŃ JANA KLIMAKA	485
Niewidzialna walka	485
Taktyka demonów	486
Sześć etapów kuszenia	488
<i>Antirrhesis</i>	489
Hezychia – wewnętrzny pokój	491
Józef Augustyn SJ	
DUCHOWA OSCHŁOŚĆ MATKI TERESY	493
Wielkie dzieło	493
U mnie w duszy ciemno	495
„Obojętność” Boga – tęsknota Matki Teresy	497
Apostolski wymiar ciemności duszy	498
Leon Nieścior OMI	
OSIEM NAMIĘTNOŚCI. NAUKA EWAGRIUSZA Z PONTU	501
Od myśli do namiętności	501
W cieniu złego ducha	502
Oryginalność Ewagriusza	503
Grzechy główne według <i>Katechizmu</i>	504
Zło rodzi zło	504
Leon Nieścior OMI	
EWAGRIUSZ O OBŻARSTWIE I NIECZYSTOŚCI	507
Obżarstwo w ocenie pustelnika	507

Obżarstwo pogrąża w nieumiarkowaniu	508
Niewola obżarstwa	509
Przeszkoda w kontemplacji	510
Obżarstwo otwiera drogę nieczystości	510
Kunszt nieczystej pokusy	512
Leon Nieścior OMI	
EWAGRIUSZ O CHCIVOŚCI I SMUTKU	515
Chciwość korzeniem zła	515
Chciwość krępująca ducha	517
Radykalne środki przeciw złu	518
Chciwość prowadzi do smutku	519
Leon Nieścior OMI	
EWAGRIUSZ O GNIEWIE I ACEDII	521
Gniew – wino demonów	521
Od wzburzenia ku łagodności	522
Acedia – zniechęcenie i ucieczka	523
Wytrwać w trudnościach i na modlitwie	524
Leon Nieścior OMI	
EWAGRIUSZ O PRÓŻNOŚCI I PYSZE	527
Szkodliwość nagan i pochwał	527
Próżność pokusą ludzi prawych	528
Wieloraka materia próżności	528
Jak powój oplatający drzewo	529
Ukrywaj to, co twoje	530
Pycha kroczy przed upadkiem	531
Sława przemija, a słowo Boże trwa	532

IX. MODLITWA I CIERPIENIE

Ludmiła Grygiel	
NAUKA KRZYŻA	535
Zgoda na krzyż	535
Własny krzyż	536
Za Chrystusem i z Chrystusem	537
<i>Scientia crucis</i> – nauka krzyża	539
<i>Scientia amoris</i> – nauka miłości	540
Skandal śmierci i paradoks zmartwychwstania	541
Bądź pozdrowiony, krzyżu	542

Ks. Jerzy Szymik	
WSPÓŁCZUJĄCY BÓG	545
Spór współczesnej teologii	545
Bóg współcierpiący	548
Odpowiedź Dobrej Nowiny	550
Ks. Józef Naumowicz	
KRZYŻ CHRYSYTA ZNAKIEM NADZIEI	553
Nadzieja na wytrwanie	553
Nadzieja na umocnienie	555
Nadzieja na miłość	556
Nadzieja na ostateczne zwycięstwo	557
Ks. Mariusz Rosik	
ON SIĘ OBARCZYŁ NASZYM CIERPIENIEM	561
Bóg miłosierny i sprawiedliwy	561
On był przebity za nasze grzechy	562
Spadła Nań chłosta zbawienna dla nas	563
W Jego ranach jest nasze zdrowie	564
On dźwigał nasze bóle	566
Dlaczego wciąż cierpimy?	567
Józef Augustyn SJ	
POSZUKIWANIE SENSU CIERPIENIA.	
W TEOLOGII I DUCHOWOŚCI JUDEOCHRZEŚCIJAŃSKIEJ	569
Judaizm i chrześcijaństwo – religie rodzące się w cierpieniu	570
Cierpienie jako wyzwanie	571
Cierpienie a grzech	573
Granice cierpienia	574
Doświadczenie cierpienia a relacja z Bogiem	575
Droga do zbawienia wiedzie przez miłość	578
Konsekwencje odrzucenia wszelkiej skruchy	579
Ks. Krzysztof Grzywocz	
BOGATE CZŁOWIECZEŃSTWO I POSTAWA OFIARY	583
Spór o ofiarę	583
Posiadanie i ofiarowanie	584
Personalizacja pojęcia ofiary	585
Spirytualizacja pojęcia ofiary	586
Odsłonięta wzajemność	587
Ból i postawa ofiary	588

Ks. Józef Makselon	
ROLA CIERPIENIA W DOJRZEWANIU	589
Świat ludzkiego cierpienia	589
Znaczenie cierpienia	591
Nadzieja w dojrzewaniu do cierpienia	593
Paweł Czaplą	
ZRANIENI PRZEZ MIŁOŚĆ	597
Cierpienie w doświadczeniu mistycznym	597
Pokutne wyzwania ascezy	597
Ból czasu oschłości	598
Ciemna noc ducha	600
Pokój wszechogarniającej miłości	601
Ks. Romuald Jaworski	
GODNE UMIERANIE	603
Śmierć i jej interpretacja	604
Co jest godne, a co niegodne w umieraniu	605
Godne umieranie – kiedy, gdzie i jak?	606
Religia i śmierć	609

X. NAŚLADOWANIE NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY

Ks. Mariusz Rosik	
DZIEWCZYNA Z NAZARETU. BIOGRAFIA	613
Miriam z pokolenia Dawida	613
Pełna łaski	614
Zaślubiona Józefowi	615
Matka Syna Bożego	616
Matka Kościoła	617
Joanna Petry Mroczkowska	
NASZA PRZEWODNICZKA W WIERZE	619
Ta, która szła w pielgrzymce wiary	619
Wzór dla wszystkich	621
Wzór wiary, nadziei i miłości	622
Wzór zaangażowania	623
Jacek Bolewski SJ	
NAŚLADOWANIE MARYI	625
Na wzór obrazu Syna	625

Przez Jezusa do Maryi	627
Na wzór obrazu Matki	629
Św. Antoni Maria Claret	
O, NIEPOKALANA DZIEWICO I MATKO BOŻA	633
Oto stoję przed Tobą	633
Poślij mnie	633